

اوچونجو مین ایلک و آذربایجان ادبیاتی

آذربایجان گنجلر ائوینین علمی - فرهنگی اوتوروملارینین داوامیندا بو هفته 82/10/3 خانیم حسینی دانیشتیق آپاردی. او اوز سوزلرینده ناظیم حکمتی تانیدیریپ و اونون شعر و زندگانلیقی باره ده معلومات وئردی.

بورادا خانیم حسینی نین دانیشتیقی تقدیم اولونور.

اوچونجو مین ایلک و آذربایجان ادبیاتی اوتوروملاری هر هفته چهارشنبه گونلری ساعات 16 دان 20 قده ر سرو(بانو) مدنیت سارایی ندا قورولور.

<http://www.azerev.persianblog.com>

ناظیم حکمت

یاشین حسینی

ناظیم حکمت مدرن شیعی تورک شیعرینه تانیدیریپ بو بحثده مدرن شیعرین یانسیتیلما سین اونون شیعرینده آراشدیریپ.

مدرن شیعر

اوردان کی یئنی شیعیله، چاغداش شیعرین چئشیدلری آیدیندیرمدرن شیعرینده آنلامین آیدینلاتماق مجبوریتیندیک. مدرن شیعر اوز ایچرسینده بیر نچه چئشیدلرله قارشیلانیر.

یئنی شیعر یئنی دوشونجه لر یاراناندان سونرا، یاواش یاواش ادبیاتدا اوزون گوستردی اما چاغداش شیعر بیر سینیرلی نسیله شامل اولاراق بیزیم ایندیه یاشایان عصریمیزه دیلیلر. مدرن شیعر اوز یولوندا دیشیکلیکلره قارشیلانیب و بیزیم زامانین مدرن شیعرنی ناظیمین زامانین مدرن شیعریه فرقلیدیر. اوروپادا اونجه کلاسیک ادبیات یارانندی و سونرا رمانتیسیم مکتبی بیر تم اولاراق قالان ادبیات مکتبلرینین چردیین اوز توپراقیندا بسلدی. رمانتیسیم مکتبین بیر تعریف بیچیمینده تانیدماق چتین اولاراق اونو بیر پدیده دوروموندا قبول ائتدیلرو سونرا اونون تمینده سمبولیسیم، رئالیسم، ناتورالیسم، سوررئالیسم اگزستانسیالیسم و سونرادان پست مدرنیسم یارانندی.

تمام ادبی مکتبلر یاراناندان سونرا، 2000 جی ایلین اول بولومونون سونونا قدر، پست مدرنیسم یارانندی بیر پارا مدرنیسم طرد ائتمکده بیر پارا نقد ائتمکدیلر و نئچه لری اونون یانداشی اولولار. شهریار زرشناس درآمدی بر اومانیسیم و رمان نویسی کیتابیندا بئله دئییر بیر اساسی چئشید مدرن باخیشیلا رمانتیک و کلاسیک باخیشی بیر بیریندن آییرو اودا مدرن باخیشین قهرمانلارینین اوزللیکلیدی. مدرن شخصیت بیر نئچه داغینیق تجروبدن یارانیرو ذهنین سیال آخیشی و تداعی آناملاری اونلاری بیر بیرینه باغلایر. نئجه بکتین اویونلاریندا گوزه چارپیر. دئمک مدرن شاعر ناظیمین زامانینا قدر اگزستانسیالیسمه قدر بسلنمیشدی.

جی ای کادن فرهنگ ادبیات و نقدیده (ت: کاظم فیروزمند) پرفسور کرموددان نقل ائدراق مدرنیسمی ایکی بولومه بولوب: اسکی مدرنیسم و یئنی مدرنیسم. اونجه چالیشمالار (سورئالیسم) 1914-1920 آرالارینا شامل اولور اما یئنی چالیشمالار اسکی ادبیات یاسالاریندان قیرماق یئنی بیر باخیشلا اینسانا باخماقلا بیرمینجی قرن اونجه لرینده بیر ایصطیلاح بیچیمینده تمام تجروبی آخیملار و ادبیات ساحسینده و باشقا صناعاتلار ساحسینده گوزه دیر. مدرنیسمین اونملی اوزللیکلریندن 19 اونجی قرنه حاکیم اولان یاسالاری یادیرقاماق و اوخورونان یازیچینین آراسیندا بیر آنلاشما یا یتیشمکدیر اورنگسه ریئالیسمین آنلاشمالاری فرانتس کافکا الیه و اکیرسیونیستلر الیه آرادان قالدیریلدی.

ادبی مکتبلرین دوغویا گلمسی و ائتگیسی:

ادبی مکتبلر اومانیسیت تملینده آرایا گلدی و برتراند راسل تاریخ فلسفه ی غرب کیتابیندا بو عصرین کولتورون دنیاویل بیلیر. دئمک کلیسانی قیراغا قویاندان سونرا و باخیشلارین طبیعتی و اینسانا دوغرو دیشیکلیکری دکارتین

کوشکو فلسفه سی ژان ژاک روسونون طبیعتہ قاییتماغی و باشقا سببلر اینسانی عیصیانا دوغرو یونلتدی .

بوتون ادبی مکتبلر فیکیرلر دوغولار اوز دوغال و دوغولان یئریندن چیخب باشقا ائلره کوچنده او میللتین کولتورونون تملینده بسلیب و یئنی یئمیشلر وئرر . ادبی مکتبلر دوغویا دوغرو گلیب بایراقین ادبیات ساحسینده قالدیردی. رمانتیسیمله سمبولیسم ائتگیسیله شیعر وزنیه قافیه دوستاقیندان چیخب و یئنی دوشونجه لره دوغرو یوللانندی. تورک شیعر ییلدییز کیمی هجا وزنیه او یغوندور نه عرب تفعیله لريله و بو یئنی اتگیلنمک تورک شیعرین اوز کوکونه قایتاردی اما اسکی شیعرلری تورکون اسکی ادبیاتیندا یئنی شیعر آدلانیرماق یانلیش گوزه چارپیر.

ادبی مکتبلر آراسیندا سینیر چکیب و شاعیرلری سینیرلار آراسیندا دوستاق ائتمک ادبیاتی و شیعر ی اوز دوغال دوروموندان چیخاریب و یاسا حوکمونون آلتینا گچیردیر. ادبی مکتبلر شاعیرلرین شیعرلرینده اوزون گوستریر و بونو بیر یانسیتما سانمالیق دولایسیلا بو ایختراع دگیل. دئمک بیر شاعیرین رمانتیک شیعرده سمبوللاردان کوللانماسی اینسانین حدودلار آراسیندا قالماسینی گوستریر. شاعیرلر دنیا سینین چئشیدلی اولماسی اونلارین یازیلاریندا عکس ائدیلیر و او زامان ایکی رمانتیسیم شاعیرین رمانتیسملرینین ایختیلافی گورونور. بو چئشیدلر اولکه دن اولکه یه اوزون چوخاراق گوستریر. بوتون ادبیات مکتبلری او زامانین شراییطی تملینده بسلیب، آیری بیر اولکیه آیاق قویاندا اوز گئدیشیله یئنی دوشونجه لر آپاریر اما او مکتب داها او طور ساغلام قالماییب بیر نئچه دییشیکرله قارشیلانیر، اورنگسه سمبولیست شاعیرلر آروپادا، داها منیسیمیش دوغولارا خیال باخمیندان باخمایاراق اونا فلسفه گوزلوگیله باخدیلار. اما رمانتیک و سمبولیست شیعر دوغودا شاعیرلرین وزنیه قافیه نی سیندرماقلاریندا، کلمه نین انلاملانماسیلا موسیقی

داشیماقی، وکونومون تپه دن دیرناقا بیر دو یغونو ایلقاء ائتمسینده گورونور. ترکیه ده ناظم حکمت داها او آنلاملاری سمبوللارینا وئر میر، شاعیر چوخ رئال و چوخ سوروملو اولاراق اونا آنیق دو یغولار مطرح اولان دگیل بلکه اولکه سینین سورونلاری و وطن داشلارینین چیله سی اونون شیعرین اوزونه مشغول ائدیپ اما شیعرینده سمبوللاردان کوللانیپ و سمبولیسمین باشقا اوزللیکلریندن یارارلانیپ، اورنگسه ناظم دو یغولار آراسیندا اولان سینیرلاری قالدیریر.

عبدالحسین سعیدیان تورک ادبیاتین (دائرة المعارف ادبی) اوچ بولومده ایضاح ائدیپ:

- ۱- فارس، ایسلام و فارس ادبیاتینین ائتگیسیله یارانان ادبیات.
 - ۲- آروپا ادبیاتیندان تقلید دوروموندا بهره آپارماق.
 - ۳- آروپا و فارس ادبیاتینین ائتگیسینین سونا چاتماقی و بیر طور ناسیونالیسم شیعرین یارانماسی.
- اونجه بولومده نسیمی، شیخی، احمد پاشا، نجاتی، سلیمان قانونی، فضولی کیمی کیشیلرباشقا ادبیاتلاردان تأثیر آلسالادا تقلید توزاقینا دوشمدیلر. ایکینجی بولومده شناسی، عبدالحق حامید، نامیق کمال اورتایا چیخیلار. بو بولوم 1893ده عبدالحمید زامانیندا فرانسه اینقیلابیندان ایلهام آلان زامان، تنظیماتلا چاغداش اولور.

اوچونجو بولومده عمر سیف الدین، خالد ادیب و ناظم حکمتله قارشیلانیریک. د. جواد هیئت 5 بولومده بو دوری ایضاح ائدیپ:

- 1- تنظیمات دوره سی 2- ثروت و فنون دوره سی (پارناسیلر یا خود صناعاتی صناعاتا خاطر بیلنلر) 3- فجر آتی 4- میلی ادبیات 5- جمهوریتدن سونرا یارانان ادبیات.

یاشامی:

ناظیم حکمت 1901ده سالنیکدا دنیا یا گلدی. عائله سی اونون دوغوم تاریخین 1902بیلدیلر. ناظیمین باباسی حکمت بی قالاتاسارلیسیسینده (اودونمدکی ادیلا سلطانیه مکتبینه) مآزون اولدو. تیجارت ائدیپ و بو ایشده باشاریلارا قوشمادیغینا خاطر خاریجه وزارنینه مشغول اولدو. اناسی جلیله خانیم چوخ هنرلی بیر خانیمدیر، پیانو چالیب، فرانسای دیلین بیلردی ورسیم چکردی.

ناظیم حکمت اونجه لری اتا سینین اتگیسیله شعر یازماقا باشلادی. 1917ده هیبلیا مکتبینه (شعر و ادبیات مکتبی) درس الماقا باشلایب و 1919دا درس الماقین باشا اپاردی. حمیدیه ده بحریه افسری تک تانیب سونرا ساغلیک ندیله عسگرلیکن ایریلدی. بو ارادا ایلك شعرلری یایینلانمایا باشلاندى. بولودا بیر سوره معلمچیلیک ائدیپ سونرا طرابزون دان باتوما و اوردان موسکویا گئچتی (1922) و اوردان دوغو امکچیلرین کومونیست بیل یوردوندا اولای اولوب، سیاست بیلیمی و ایقتیصاد اوخودو. 1924ده یوردونا دونوب، ایدینلیق قنزتینه شعرلر و یازقیلارینا خاطر 15 ایل حبسه محکوم اولوب، یئنی دن سویتلر بیرلیگینه دوندو. 1928ده عفو یاساسیندان یارارلانیپ قازنچیلیگه مشغول اولاراق فیلم ایستادیولاریندا چالیشدی. 1938ده اوردویو عصیانچا غیرماق ادیعا سیلا 28 ایل، 4 ای حبس جزاسینا محکوم اولدو. چانقری و بورساجزا ائو لرینه یاتیب و 1950ده اوزگورلوگونه قاوشسادا ایزلمکدن قورتولمادان کیتابلارینی یایینلاتما و اوینلارینی اویناتما یا موفق اولمادی. عسگر الینماسی قرار

لاشدریلینجا یئنی دن مسکویا دوندو. 1951 یورد داشلیقیندان چیخاریلیب و 1963ده بیر قب حمله سی سونوجوندا مسکودا توپراقا گئتدی.

شعیر کیتابلاری: 853سطیر، جوکوندا یله سی-یا-او، واران 3، 1=1+1 سسینی کایب ایدن شهیر، بنرجی کندینی نه اوچون اولدوردو، گنجه گلن تلگراف، تارانتابابویا مکتوبلار، سیماوان کادیسی اوغلو شیخ بدر الدین دستانی، کور تولوش ساواشی دستانی، ساعات 21-22 شعیرلری، رباعیلر، دورت حابیسحاندن ینی شعیرلر مملکتیمدن اینسان منظره لری، سون شعیرلر.

-۱

مدرنیته ناظیمین شاعرینده:

ناظیم حکمت باتی ادبیاتیلدا تانیش اولوب و سمبولیسم، رئالیسم، اگزستانسیالیسم اونون شاعرینده گوزه دییر. پابلو نرودا، لوییس آراگون، لورکا و... باشقالاردان ائتگینلیب.

الف- ناظیم شاعری میلتن ایچینه گتیردی، شاعری اینسانلاریلا یاشادیب و تورکولرین مملکتیندن آلدی. تورک ادبیاتی یا چوخ گویلرده سیر ائدیردی یاخود آوروپادان صیرف تقلید ائدیردی، یارانمیش آیدین فیکیر طبقه سینین دیلی میلته باشقایدی. بو آرادا ناظیم حکمت شاعری گویدن یئره یئندیریب و آوروپادان الدیقارینین اوغونلوغون اوز اولوسیلا گوزه آلیب و شاعرینه میلتنی بیربیرینه یاخینلا دیر. ناظیم دئیر:

” گئرچک شاعیر کندی عاشکی، کندی موتلولوقو و آجیسیلا اوغراشماز. اونون شاعرینه حالکینین نییسی آتمالیدیر. شاعیر باشاریلی اولماک ایچین یاپیتلاریندا

مادی یاشامایی زوروندادیر، گئرچک یاشامدان کاجان و اونلا باغینتیسیز کونولاری ایشلین کیمسه گیبی آنلامسیزجا یانمایا یارقیلیدیر. "و ممدفؤادا مکتوبلاریندا بویله دئییر: "معین بیر فیزیولوژی بللی مادی فیزیولوژیک بیولوژیک یاپیسی و یاپی بللی بیر تاریخ دورینده، بللی بیر سوسیتین ایچینده یاشار، او بللی سوسیتده چئشیتلی صینیفلار و طاباکالار واردیر. صناعاتکار اینسان بوتون شرطلر ایچینده اثرین وئریر."

شاعر او زامان اؤزه ل کونولاردان باشقا یئرده ایشلنمدن شاعیر اؤنجه اؤزه ل دوغولارین شاعیره چکیردی و چیچیک بیر چئورده یاشاییردی.

اما ناظم شاعیری اولسا یاخینلادماقدان سونرا، اونا گئنل دورومدا باخیب و بیر گوزگو اولراق، بوس بوتون اینسان اولماقی عکس ائدیر. نفیسه کوهنوربیر مقاله (شاعر زندان و شعررنج) ناظمین باخیشینا دوغرو بویله دئییر: اونون شاعرینده وطنین سورونلاری یانسیدیلیب، نئجه کی سئوگی شاعرلرینده شاعیرین عصیانی باسقیلارا دوغرو عکس ائدیلیب. دئمک ناظم اوزه ل دوغولاریندا اوخویانی اوزیله گوروب، هئچ بیر زامان اوخویانی یادیندان چیخارمیر و دولایسیلا، هئچ بیر زامان سوروملوقو یادیرقامیر

ب)وزنیده یارانان یئنلیک:

" ناظم حکمت ایلک شاعرلرینی هیجا وزنیه یازماکلا بیرلیکده، ایچریک هیجالریندن اولدوکجا اوزاکدی. اونلارین بیرایجی شاعرلرینین توزاقینا دوشممیش، ایچریک بیرشعیره یونلمیش، توفیق فیکرت، ممد امین و ممد عاکیف گیبی شاعیریلونا گتیرمیشدی. هیجا اولچوسونون کالیبلرینی کیراراک، تورکجه نین، زنگین سس اوزه للیکلرینه او یوم

ساغلايان سربست نظمه گئچتی بودگیشیکلیکه مایا کوفسکی نین وگلجک ساوونا اوبور گنج سویت شاعیرلرینین اتکیلری اولموشدو. (www.nazimhikmetran.com) کلمه ناظیمین شعیرینده بوتونلوقیله، انلامیلا بیردویغو یا چئوریلیب اونو عکس ائدیر وکلمه لرین ازگی سی دویغو وعاطفه نین گوستر مگینده بویوک رول اویناییر.

ج) سوروملوق ناظیمین شعیرینده:

ناظیم اوزه ل دویغولاردان چوخ یوخاری دورومدا دوروب و اونلاری بویوک دویغولارین ایچینده اریدیر. اصغر حمزه لو"نگاهی به موضوعات اجتماعی در شعر ناظم حکمت" مقاله سینده بویله دئییر" ادبیاتدا اوچ طور منیله قارشیلانیری (1) اوزه ل من کی شاعیرین اوزه ل دردلرین و چیللرین داشییر. (2) ایجتماعی من، بیر طور سیاسی شعیرکی فقط یدر اوزونده بیر چیچیک چاغ ویئره شامل اولور، اورنگسه مشروطه شعیری. 3- اینسانی بیر من . ناظیمین منی اینسانی و کره سل بیر من ساییلیر.

Ayaga kalkın efendiler
 Behey kabirgalarında ateş bir yurek yerine
 idare lambası yanan adam.
 behey armut satar gibi sanati okkayla satan sanatkar
 ettigin kar
 kalmayacak yanına
 soksan da kafanı dükkanına
 dükkanın yedi kat yerin dibine soksan
 yine ateşimiz seni
 yağlı saçlarından tutuşturarak
 bir turbe mum gibi damla damla eriecek

çek elini sanatın yakasından

çek

çekiniz

biyıklar pomadli ahenginiz

suzuyor gozlerini hala

“koyda ciplak yikanan leylaya” karşı

fakat bugün :

ağzimizdaki ateş borularla

çaliniyor yeni sanatın marşı

yeter artık yeni cami tiraşı

yeter

ayaga kalkin efendiler.

شاعیرین عسیانی بوتون ساحلرده گوزه چارپیر، شیعر یاسالاریندا و اولوسلار اراسینداکی یاسالارا دوغرو. شاعیرین اوز چیلرینی بوراخماق و بیر گئل منله اولایلارا قارشى چیخماق بیر آیری شیعرلرینده گوز چارپیر : ژاپن بالیقچیسى ، بن افریقالیبیم، میصیرلی کاردشیم(ایستیقلال).

وصف: وصف، ناظمین شعیرینده سویون اخیشی کیمی، اورکلره آخیب و دویغولار اینسانین اونونده، اینسانلارین قالیبینده تصویره چکیلیر، دویغولادری طبیعت رنگی و طبیعت اونون دویغولارینین و عاطیفه سینین رنگینه بویانیر البته مدرن باخیشدا دویغولاری دویغوبیچیمینده ده تصویره چکیلیر(فارسی حس امیزی).وصفینین موادی طبیعتدن وحیاتدان الینیب اورنگسه اتوبوس کلمه سین اونون شعیرلرینده گوروروق اما بعضی شاعیرلر تصنعی حالتده بو اسلوبدان یارالانیلار.شعیرینین دلی دولاشیقا دوشمییب ساده منظره لر له دویغولارین بیر لشدیریب و اونلاری شعیرینه حاکیم اولان

عاطفيله اخورا گوسترير و اماجی وصفدن شاعيرليک گوجون
گوسترمک دگيل شيخ بدر الدين دستانيندا بو وصفه ديقت ائدلسه
اونون گوجلولوغو آيدينلاشار:
"کارشيسيندا ديز چوکموشلر
و کارشيدان
بير داغا باکار گيبي باکيورلار اونا."
شاعير شىخى مستقيم دورومدا داغا تشبيه ائدمييب ، ايکى حيسى،
ايکى طور باخماقى بيربيرينه تشبيه ائديب.

سمبوليستلر تک طبيعتدن بير وصف گتيريب سونرا اوز دويغوسون
گوسترير. طبيعتيله دويغو قول قولاً وئريب بير بيرينه قووشاراق
گوزلرين اونونده اوزون گوسترير.

Burda yeşil biber
açı mi aç
açı mi aç
burda türküler
banada böylesi gerek
yanip tutuştum , of , of
boylesi gerek
yanip tutuştü yurek

وصفى باشاريللا ياشانميش حياتيندا آلير و يئنى لفظلردن كوللاناندا
اونو شيعرين ايچينده اريدير و بير ياماق اولاراق شيعرده
ساختاكارليقى يانسيتمير.

Misirli kardeşim
Biliyorum biliyorum
İstiklsl otobüs değil ki
Birini kaçırдың , obürüne binesin
İstiklal sevgilimiz gibidir

Aldattın mı bir kere
Zor döner bir daha

ه-چوخ اؤنملی مسأله لردن بیرری دویغولارین و عاطیفه عامیلینین چوخ گوجلو درک ائدیلمسیدیر. دویغونون عام بیر آنلامی وار اما عاطیفه اؤترگی بیر لحظه دیر. ناظیم دوزگون بیر عاطیفیله (دوزگون اخلاقی بیر انلام داشیمیر، بلکه ادبیات باخیمیندان بونا باخیلیر) دویغوسون دویوب اونو کامیل درک ائدیب و منیمسییر سونرا تام بیچیمده اونو طبیعتده گوروب، شیعر یازماقا باشلا ییر. ژان پل سارتر ادبیات چیست؟ کیتابیندا دئییر: شاعیراشیانی آدلاریلان تانیمامیشدان اؤنجه، بیر سوسقون دورومدا او شیئیله ایلگینیر. سونرا لفظه دوغرو یونلیب اونو تام وارلیقیلا لمس ائدیب، قوخوسون آنلایار، اوندایا پارلاقلیق گوزونه دیر و بو اینکیشافا چاتار کی اونلا، یئر، گوی، سو و تمام شیئرلرایگیلیدیر. “بو دویغونون دوزگون دوشونولمه سی بیر طور بیرلیک شیعرین بوتونلوقونه باغیشلا ییر. داها شیعر بیر بیت یا بیر کیچیک بولومله دیرلنمیر. شیعر تپه دن دیرناقا بیر سوز دئییب بیر دویغونو انلا دیر.

ناظیمین باخیشی حایاتا:

ناظیم اوزگوربیر اینسان یاشادی و هئچ بیر حیزبه اولای اولماق اونو اوزونده سیغمادی. او چوخ حیدتله کومونیستلردن اینتیقاد ائدیردی.
ناظیم حایاتی بوتون آجیلاریلا قبول ائدیر :

Hoş geldin bebek
Yaşama sirasi sende
Senin yolunu gözleyor kuşpalazi boğmaca kara çiçek sitma

Inçe hastelik yürek infarkiti Kanser filan
 İşsizlik açlık filan
 Tiren kazasi otobüs kazasi uçak kazasi işkazasi
 Yer depremi selbaskisi
 Kuraklik filan
 Kara sevda ayyşlik filan
 Senin yolunu gözlüyor atom bombasi filan
 Hoşgeldin bebek
 Yaşama sirasi sende
 Senin yolunu gözlüyür sosyalizm komunizm filan

ناظیم حایاتدا ینیلمگی عادی حساب ائدیر. ژان پل سارتر شیعرین
 باشلانیشین ینیلکم بلیب بو ینیلکم تسلیم اولماق آنلامیندا دگیل.
 کامو افسانهی سیزیفده ایشاره ائدیر سیزیفی آلاله‌لار محکوم ائدی‌لر
 بیر سالی بوینوندا داشییاراق داغدان چیخماقا اما بو داش هدفه چاتان
 یئرده بوینوندان سیوریشیب داغین اتگینه یونلیر، سیزیف قایدیب
 یئئیدن اونو بوینونا آلیب ذیروهی دوغره گئدیر. بو اویکونون اجیلیقی
 سیزیفین دوشونمه‌سی و باشا دوشمسینددیر. بشر بو دنیادا سیزیف
 تک یاشاییب تسلیم اولماماقی گوزونه الماق مجبوریتیندیر.

Gülüm iki güzümün bebegi
 ölmekten kokmuyorum
 ölmek arıma gidiyor
 onuruma yediremiyorum ölmeği.